

Kombinatorika és gráfelmélet 1.

5. gyakorlat, 2021. március 8.

Hálózatok, folyamok

Tudnivalók:

Legyen G egy irányított gráf, s (forrás) és t (nyelő) két csúcsa, c pedig egy függvény, amely minden e élhez egy $c(e) \geq 0$ kapacitást rendel. Ekkor a (G, s, t, c) négyest *hálózatnak* hívjuk. Most tegyük fel, hogy f is egy függvény, amely minden e élhez egy $f(e) \geq 0$ számot rendel.

Ha $e = uv$, ahol u az e kezdőpontja, v a végpontja, akkor $f(e)$ helyett természetesen írhatunk $f(uv)$ -t is.

Az f függvényt *folyamnak* hívjuk, ha a következő két feltétel teljesül:

1. Minden e élre $0 \leq f(e) \leq c(e)$.
2. Minden $v \neq s, t$ csúcsra $\sum_u f(uv) = \sum_u f(vu)$.

A másodikat Kirchoff szabálynak, vagy csomóponti szabálynak hívjuk. (Jelentése: ugyanannyi megy be, mint ki.)

Ha f folyam, akkor $m(f) = \sum_u f(su) - \sum_u f(us) = \sum_u f(ut) - \sum_u f(tu)$, $m(f)$ a folyam *nagysága*. ($m(f)$ az s -ből netto kimenő folyam, ami ugyanannyi, mint ami netto megerkezik t -be.)

Legyen $V(G) = S \cup T$, ahol $S \cap T = \emptyset$, $s \in S$, $t \in T$. Ilyenkor az (S, T) pár *vágásnak* nevezzük.

Az (S, T) vágás kapacitása $c(S, T) = \sum_{u \in S, v \in T} c(uv)$. (A jó irányba menő élek kapacitásainak az összege.) Könnyű: ha f folyam és (S, T) vágás, akkor $m(f) \leq c(S, T)$.

Ford-Fulkerson tétel: $\max_{f \text{ folyam}} m(f) = \min_{(S, T) \text{ vágás}} c(S, T)$.

Bizonyítás: javító utas algoritmussal. Tegyük fel, hogy van egy f folyam. G' *javító gráf*: A csúcsai ugyanazok, mint G csúcsai. Ha G -ben van egy uv él, amelynek a kapacitása $c(uv)$, a folyam rajta $f(uv)$, akkor akkor:

1. Ha $f(uv) = 0$, akkor behúzzuk G' -be az uv élt, $c(uv)$ kapacitással.
2. Ha $0 < f(uv) < c(uv)$, akkor behúzzuk G' -be az uv élt, $c(uv) - f(uv)$ kapacitással és a vu élt, $f(uv)$ kapacitással.

3. Ha $f(uv) = c(uv)$, akkor behúzzuk G' -be a vu élt, $c(uv) = f(uv)$ kapacitással. (Tehát a G' hálózat azt modellezi, hogy milyen változtatásokhoz van jogunk.)

Ha G' -ben van út s -ből t -be, akkor ezen az úton megváltoztathatjuk (javíthatjuk) f -et. Ha pedig nincs javító út, akkor ennek az az oka, hogy f optimális. Legyen S azon csúcsok halmaza, akik elérhetők s -ből javító úton, T a többi. Ennek a kapacitása $c(S, T) = m(f)$.

G' -ben van út s -ből t -be $\Leftrightarrow m(f)$ nem maximális.

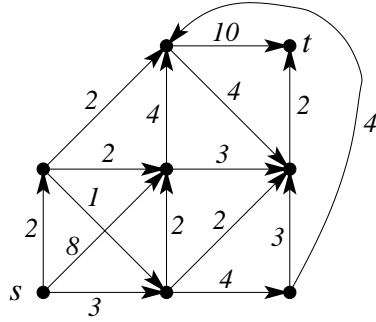
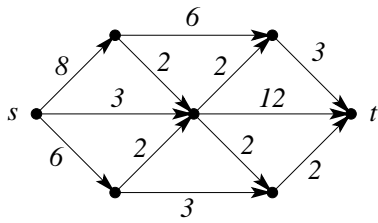
Ebből algoritmust is kaphatunk, javító utas algoritmus: induljunk ki a csupa 0 folyamból. javító gráf, ha nincs javító út, kész vagyunk. Ha van, javítunk, új folyam, új javító gráf, stb, amíg véget nem ér.

Ha minden kapacitás egész, akkor a javító utas algoritmus véget ér, megtalálja a max folyamot. Egészértékűségi Lemma: Ha minden kapacitás egész, akkor van olyan max folyam, ami minden élen egész.

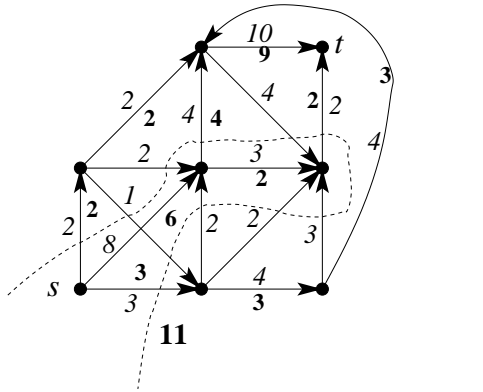
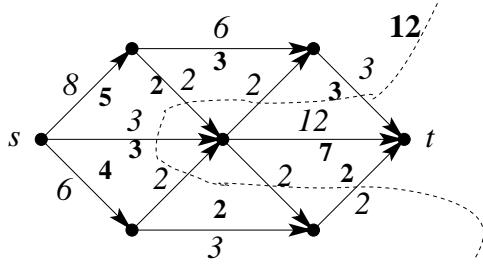
Ha nem egészek a kapacitások: lehetséges, hogy a javító utas algoritmus nem ér véget, sőt, nem is a max folyamhoz konvergál.

Edmonds-Karp: Ha mindig a *legrövidebb* javító úton javítunk, akkor a javító utas algoritmus (csúcsok számában) polinom időben véget ér.

1. Adjunk meg egy-egy maximális folyamot az alábbi hálózatokban, és bizonyítsuk be, hogy nagyobb folyam nem lehetséges.

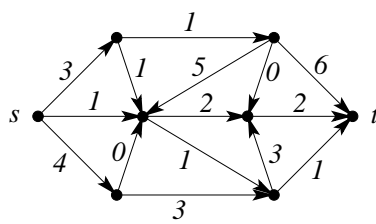
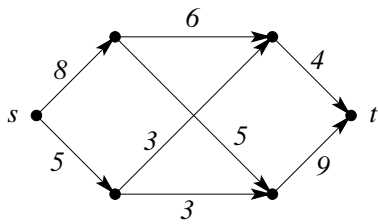
Megoldás:

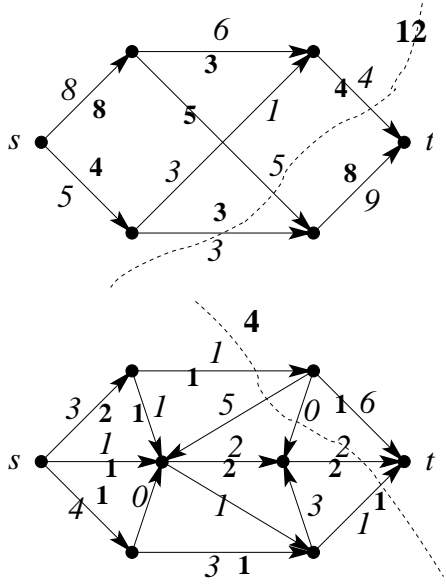
(Elnevezést, kicsit rondák az ábrák, itthon csak ilyeneket tudok.) 1. A javító utas algoritmust futtatva megkaphatjuk a fenti, 12 nagyságú folyamot és hozzá a 12 kapacitású vágást.

2. Hasonlóan, itt a válasz 11.

2. Határozzuk meg a maximális folyamot az alábbi hálózatokban!

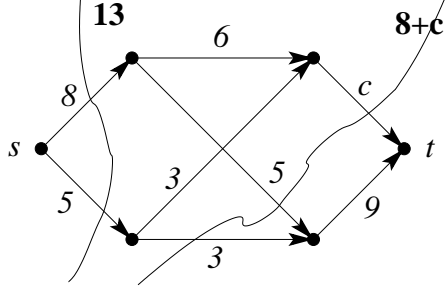

Megoldás: Ugyanúgy, mint az előbb, csak itt kevesebb lépés kell: a válaszok: 12 és 4.

3. a) Az előző feladat hálózataiban válasszuk valamelyik él kapacitását a feltüntetett helyett c -nek, és határozzuk meg, hogyan függ a maximális folyam nagyság a c kapacitás értékétől.
 b) Szintén az előző feladat hálózatait tekintve döntsük el, melyik élt kellene a gráfban törölni ahhoz, hogy a létrejövő hálózatban a maximális folyam nagysága a lehető legkisebb legyen.

Megoldás:

- a). Először általánosságban. Hogy függhet c -től a max folyam nagyság? Nézzük a vágásokat. Legyen A a legkisebb olyan vágás kapacitása, ami nem tartalmazza a c (változó) kapacitású élt. És legyen $B + c$ legkisebb olyan vágás kapacitása, ami tartalmazza a c kapacitású élt. A max folyam nagyság minden c -re $\min(A, B + c)$. Ha $A > B$, akkor ez $B + c$, ha $c \leq A - B$ és A ha $c \geq A - B$. Ha $A \leq B$, akkor ez A minden c -re. Ha nincs is olyan vágás, ami nem tartalmazza a c kapacitású élt (vagyis A nem létezik) akkor a válasz mindig $B + c$.
- Ha c -t nagyon nagyra választjuk, és megoldjuk a folyam feladatot, akkor megkapjuk A -t. Ha c -t 0-nak választjuk, akkor vagy olyan minimális vágást kapunk, ami tartalmazza a c kapacitású élt, ekkor ennek kapacitása a B , vagy nem, ekkor $A < B$.
- Most konkrétan, legyen a 2. feladat első ábrán a jobb felső él kapacitása c . Itt nem nehéz látni, hogy $A = 13$, $B = 8$, tehát a válasz $\min(13, 8 + c)$.
4. Tegyük fel, hogy a (D, s, t, c) hálózatban az s -t tartalmazó, t -től diszjunkt X és az Y ponthalmazok mindegyike minimális kapacitású st -vágást határoz meg. Mutassuk meg, hogy az $X \cap Y$ és $X \cup Y$ ponthalmazokhoz is minimális kapacitású st -vágás tartozik.

Megoldás: Az egyszerűség kedvéért legyen $c(S, \bar{S}) = c(S)$ minden S halmazra, amire $s \in S$ és $t \notin S$. Be lehet látni, hogy minden X, Y -ra $c(X) + c(Y) \geq c(X \cap Y) + c(X \cup Y)$. (Végig kell nézni a különböző

típusú éleket, hogy melyik oldalon hogyan számítanak.) Ebből, mivel $c(X)$ és $c(Y)$ minimálisak, $c(X \cap Y)$ és $c(X \cup Y)$ is minimálisak.

5. Igaz-e, hogy minden hálózatban van olyan e él, amelynek a kapacitását ε -nal csökkentve (ahol $0 \leq \varepsilon \leq c(e)$) a maximális folyamtnagyság is ε -nal csökken?

Igaz-e az, hogy minden hálózatban van olyan e él amihez létezik egy pozitív ε mennyiség úgy, hogy ha e kapacitását ε -nal növeljük (ahol $0 \leq \varepsilon \leq c(e)$), akkor a maximális folyamtnagyság is ε -nal növekszik?

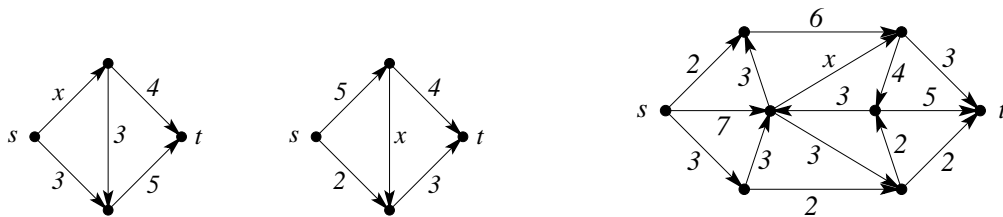
Ha a fenti állítások valamelyike nem igaz, akkor hogyan lehet eldönteni egy adott hálózatban, hogy létezik-e olyan él, ami rendelkezik a kérdésben leírt tulajdonsággal?

Megoldás: 1. Igen, ha e benne van egy minimális vágásban. 2. Nem feltétlenül, csak olyan élekre igaz, ami minden minimális vágásban benne van. 3. Meg kell nézni, hogy van-e olyan él, ami minden minimális vágásban benne van. Egyenként egy-egy él kapacitását megváltoztatjuk végtelenre és megnézzük, hogy nőtt-e a max folyam. Ha nem, akkor volt egy min vágás, ami elkerülte az élünket. Ha igen, akkor nem volt.

6. Adott a D irányított gráf valamint D élein a c kapacitásfüggvény. Bizonyítsuk be, hogy ha s, t és w a D olyan csúcsai, hogy létezik D -ben m nagyságú st -folyam és m nagyságú tw folyam is, akkor D -ben létezik m nagyságú sw folyam.

Megoldás: Legyen (S, T) egy minimális sw vágás, kapacitása c . Ha $c \geq m$, akkor a Ford-Fulkerson alapján készen vagyunk: van c nagyságú sw folyam. Ha $c < m$, akkor viszont ez a c kapacitású vágás egyben egy st vágás, vagy egy tw vágás. (Attól függően, hogy $t \in T$, vagy $t \in S$.) Ami ellentmondás, mert nincs m -nél kisebb st illetve tw vágás.

7. Határozzuk meg a nemnegatív x függvényében a maximális folyamtnagyságát az alábbi hálózatokban!

Megoldás: $\min(9, 3 + x)$ illetve $\min(7, 6 + x)$. A harmadikhoz nem volt kedvem.

8. Egy (G, s, t, c) hálózatban minden él piros, fehér, vagy zöld. Ha csak a piros és fehér, vagy csak a piros és zöld, vagy csak a fehér és zöld éleket tekintjük, akkor a kapott hálózatokban a maximális folyamtnagysága 10. Bizonyítsuk be, hogy a teljes hálózatban a maximális folyamtnagysága legalább 15.

Megoldás: 1. Vegyük a három 10 nagyságú folyamtnagyság összegének a felét, ez egy megengedett folyamtnagyság, nagysága 15.

2. Tekintsük a minimális vágást a teljes hálózatban, tegyük fel, hogy a kapacitása $c < 15$. Ekkor ebben a vágásban valamelyik két színt tekintve egy legfeljebb $2c/3 < 10$ nagyságú vágást kapnánk, ami ellentmondás.

9. Egy (G, s, t, c) hálózatban minden csúcs megfelel az $A = \{ 1, 2, \dots, n \}$ halmaz egy részhalmazának. Tetszőleges $X, Y \subseteq A$ részhalmazokra legyen a megfelelő x és y csúcsok közti él (mindkét irányban) kapacitása $|X \cap Y|$. Legyen s és t az $\{1\}$ illetve $\{n\}$ részhalmazoknak megfelelő csúcs. Határozzuk meg a maximális $s - t$ folyamtnagyságát!

Megoldás: $2^{n-1} - 1$. Egyrészt ennél több nem mehet ki s -ből.

Másrészt ennyi mehet is: legyen P az olyan csúcsok halmaza, amihez tartozó halmazban az 1 és az n is benne van, Q az olyanok, amiben 1 benne van, n nincs, és az 1-en kívül még valami benne van. R meg az olyanok, amiben n benne van, 1 nincs, és az n -en kívül még valami benne van. Ekkor van 2^{n-2} 1 kapacitású sPt út, és van $2^{n-2} - 1$ 1 kapacitású $sQRn$ út.

Házi feladat

1. Irányítsuk a kocka élhálózatának éleit az s csúcsból az átellenes t csúcs felé. Hogyan kell kiosztani a 12 él közt 4 db 1-es, 2-es ill. 3-as kapacitást, hogy a kapott hálózatban a maximális folyam nagyság a lehető legnagyobb legyen?
2. A (G, s, t, c) hálózatban az egyik él, e kapacitása $c(e) = x$. A többi él kapacitása állandó, nem függ x -től. Legyen $M(x)$ a maximális folyam nagysága x függvényében. Tudjuk, hogy $M(1) = 1$, $M(100) = 10$. Határozzuk meg $M(2)$ értékét.